

פרשת משפטים  
כניסת השבת: 17:09  
צאת השבת: 18:10  
רבנו תם: 18:40  
אופק ת"א  
כז' שבט התש"פ



### בית תורה וחסד "עטרת מרדכי אליהו"

בית מדרש יום וחצות לילה, לימוד משניות והזוהר הקדוש לעילוי נשמת הנפטרים, ובית תמחו' לנזקקים על שם ועילוי נשמת מו"ר מרן הראשון לצ"ה המקובל האלקי הגה"צ הרב מרדכי אליהו זצ"ל זע"א ועילוי נשמת הצדיקים הקדושים: רבי יעקב רבי ישראל רבי מאיר ורבי אלעזר למשפחת אביהצירא זע"א וע"ג המנוחים הצדיקים: מרן הראשון לצ"ה הרב עובדיה יוסף ומו"ר הרב יורם מיכאל אברג'ל זצ"ל זע"א



פרשת השבוע  
תורת מרן  
הראשון לצ"ה זע"א

#### חומרת איסור ההליכה לערכאות

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כ"א, א')

"לפניהם" - ולא לפני גויים. ואפילו ידעת בדין אחד שהם דנין אותו כדניי ישראל, אל תביאהו בערכאות שלהם, שהמביא דיני ישראל לפני גויים מחלל את השם ומייקר שם עבודה זרה להחשיבה, שנאמר (דברים ל"ב, ל"א): 'כי לא כוורנו צורם ואויבינו פלילים' - כשאוויבינו פלילים זהו עדות לעלוי יראתם" (רש"י).

**בדברים** אלו אנו רואים את חומרת האיסור לדון אצל ערכאות אשר אינן דנות לפי דיני תורתנו הקדושה. אפילו אם ידוע לו שהדיינים הללו דנים כמו דיני ישראל - אסור ללכת אליהם, משום שעצם ההליכה להישפט לפני ערכאות אסורה. כך כותב בחריפות גדולה הרמב"ן (נה"ת) נגד כל מערכת משפטית שאינה נוהגת כפי חוקי התורה, וזו לשונו: "ולכך אמר בכאן שהמשפטים האלה ישימו אותם לפני הא-לקים שיזכיר, ולא לפני גויים, ולא לפני מי שאינו שופט על פי התורה, והוא הדיוט לזה, שאסור לבוא בפניו כשם שאסור לבוא לפני הגוים. ואע"פ שידוע שההדיוט הזה יודע שורת הדין וידין לו כהוגן, אבל הוא אסור לשומו דיין ולצעוק לו שיכוף את בעל דינו לדון לפניו, וההדיוט עצמו אסור לדון להם". **אדם שהולך לדון לפי דיני הערכאות**, מראה כאילו חס ושלום התורה אינה חשובה בעיניו, וחוקי הערכאות חשובים ומועילים יותר מדיני התורה. מסיבה זו הולך לדון לפניהם דווקא. זהו שרש"י כותב: "שהמביא דיני ישראל לפני גויים מחלל את השם ומייקר שם עבודה זרה להחשיבה". ועל האדם לידע שבכל מקרה אין שום רווח בהליכה לערכאות, כי גם אם ירוויח במשפט שלא על פי דיני התורה, יהיה הממון גזול מבעליו (ענין הגהות רע"א חו"מ סי' כ"ו סק"א בשם התשב"ץ).

**אולם יש פעמים שמוותר לילך לדון בערכאות**, כגון שהנתבע הוא יאג'ס, כלומר: שהוא אינו רוצה להגיע לבית הדין (שו"ע חו"מ סי' כ"ו סעי' ב').

**כך הנהגתי בתקופה בה כיהנתי כדנין**: אם הנתבע היה חצוף ולא היה מגיע להזמנה של התובע לבית הדין פעם ופעמיים, היינו מתירים לתובע לתבוע אותו בבית המשפט.

**זכרנו** שפעם אחת הגיע לדון לפני תלמיד של הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, ראש ישיבת חברון, ונתתי לו היתר לגשת לערכאות כפי שנפסק בשו"ע (חו"מ סי' כ"ו סעי' ב) לנהוג באיש אלם. כששמע זאת הגאון הרב יחזקאל סרנא, שהיה תקיף וחריף גדול, ולא חת מפני איש, בא אלי וטען בתוקף שהיתר זה לתבוע בבתי משפט אינו על פי התורה, ודרש לבטל דבר זה, מחמת תקיפותו וישרותו שהייתה על פי דרך האמת. אמרתי לו: "נהגתי על פי ההלכה בשו"ע, מאחר שבעל דינו מזלזל ולא מגיע לבית הדין, אין אני מוכן שהוא יפסיד". אמר לי ר' יחזקאל זצ"ל: "כוונת השו"ע לדון בפני בית דין של גוים דווקא, אבל לדון בפני שופטים יהודים אין שום היתר, כיון שהם מחוייבים לדון על פי דיני התורה". אמרתי לו: "וכי כבודו רוצה ששאלח אותו לבית משפט פלסטינאי!!"

**למעשה** נוהגים כמו שהוריתי לאותו תלמיד; אך מכל מקום מי שמחמיר על עצמו עד כדי הפסד, ותולה בטחונו בהקב"ה שישלים את הפסדו - לא יינזק, והקב"ה ישלם לו כפלי כפליים מידו הרחבה והפתוחה.

**פעם אחת** ישיבתי בבית הדין, והגיע תלמיד אחר מתלמידיו של רבי יחזקאל סרנא זצ"ל לדון בפני. בפסק הדין זכרה אותו תלמיד זה על פי דעת הרוב, אך אני הבעתי את דעתי, דעת יחיד במיעוט, שתלמיד זה ספרו ונייני באותו מקום שציינתי, ומצא שעל פי אירע. כששמע זאת רבי יחזקאל סרנא ביקש שאבוא אליו לבירור העניין.

**כיון** שידעתי מראש מה יאמר לי הגאון ראש ישיבת חברון, הכנתי את עצמי היטב. כאשר באתי אליו שאלני: מדוע חייבת את הבחור? אמרתי לו: איני מבין על מה הרעש, הרי לא נפסק כדעתי אלא כדעת הרוב שזיכורו! **אף על פי כן** רצה הרב סרנא זצ"ל להבין מדוע חשבתי לחייבו. אמרתי לו: אין לכבודו להתפלא על דברי, שכן ה"ה"ג בעצמו כתב באחד מספריו מוקדם פלוני חידוש דין, ועל פי אותם הדברים התלמיד חייב. **מייד** נטל הרב את ספרו ונייני באותו מקום שציינתי, ומצא שעל פי דבריו שלו התלמיד חייב ועליו לשלם. מיד קרא לאותו תלמיד, כעס עליו מאוד ואמר לו: האם אינך יודע את הדברים אשר כתב רבך? לך מיד לשלם את המגיע לצד השני! בלית ברירה הלך התלמיד ועשה כמצות רבו, למרות שבפסק הדין, על פי דעת רוב הדיינים, יצא זכאי. (מתוך "דברי מרדכי")



תנא דבי אליהו  
חידושים בפרשה

#### פרשת משפטים - שבת שקלים

למה לעשירים יש יותר כסף?

מי שלא עושה חסד - הוא החוטא הגדול

**עיון** בפרשת עמון ומואב מלמד אותנו, שאי עשיית חסד - הוא הגדול שבחטאים. בגללו אמרה התורה (דברים כג ד): "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם בקהל ה' עד עולם". למה? בגלל שהם לא עשו חסד - "על דבר אֲשֶׁר לא קָדְמוּ אֶתְכֶם בְּלֶחֶם וּבְמַיִם בְּדָרְךָ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם". **אחת המצוות** שניצבת בפני עם ישראל כניסיון אם ימנעו חסד או לא, היא מצוות השמיטה. וכך מצווה אותנו התורה בפרשתנו (שמות כג י"א): "וששנים תזרע ארצך... והשביעית נטשתה ואכלו אביוני עמך" וכו'. הניסיון שלנו בשנת השמיטה בא לידי ביטוי ביחס שלנו לעני. בשנה זו רואים, כי מי שלא מלווה כסף לעני - נחשב "איש בלִיעֵל". אם העני מתלונן עליו, הוא גם נחשב "חוטא": "השֹׁמֵר לֶךְ פֶּן יִהְיֶה דָבָר עִם לְבָבְךָ בְּלִיעֵל לְאִמֹר קָרַבְהָ שְׁנֵת הַשֶּׁבַע וְנָשַׁת הַשְּׂמִטָּה וְנָשָׂה עֵינֶךָ בְּאִחִיד הָאֲבִיּוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ, וְקָרַא עֲלֶיךָ אֵל ה' וְהָיָה בְּךָ חֲטָא" (דברים טו).

למה מי שלא עושה חסד הוא "איש בלִיעֵל"?

**מסביר זאת** "אור החיים" הקדוש, כי על מה שכתבה התורה בפרשתנו "אם כֶּסֶף תִּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה" (שמות כב), אמר רבי ישמעאל: "כל יאִם" שבמקרא שרות - חוץ מזה! היינו, שלמרות שכתוב "יאִם", יש חובה על האדם לתת הלוואה. אם כן, למה כתבה התורה "יאִם" כאילו זה ספק ורשות? **מסביר "אור החיים"** הקדוש הסבר עמוק, שאותו הוא פותח בתהייתם של בני-אדם שרואים שיש עשירים עם כסף יותר מכדי צורכם, ולא מבינים מדוע ה' לא סיפק לאותם עשירים רק את מה שצריכים ותו לא. והעניין הוא, שמלכתחילה ה' באמת נותן לכל אחד ואחד כפי מה שהוא צריך לו, אך פעמים שאנשים חוטאים ועל כן לא מגיע להם שיקבלו את כל השפע שהיה ראוי להגיע אליהם - וצריכים הם לחלוק אותו עם אדם אחר, ורק לעת עתה הם שומרים אותו בעבור אותו אדם באוצרותיהם, תוך מחשבת-שווא שזה כספם שלהם. כך שכל האוצרות שלהם - זה למראה עיניים בלבד.

אם (יש לך) כסף - תלווה את עמי

הדברים הללו אף מסתדרים עם מה שכתוב בפסוק: "אם כֶּסֶף - תִּלְוֶה אֶת עַמִּי". אם ראית שהיה לך כסף יותר ממה שאתה צריך לעצמך - הלווה אותו למישהו אחר, ואל תחשוב שאתה נותן לו משלך. דע לך, שאין זה חלק המגיע לך, אלא זה חלקו-כספו של העני שנמצא עמך. "אֶת הָעֲנִי עִמָּךְ". ולכן צריך לתת צדקה לעני בפנים מאירות. "לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֶשֶׁה" - לא להתנשא ולהתגדל על העני, כי למראה עיניים נראה שאנחנו נותנים לו משלנו, אבל אחרי הכול אנחנו בעצם נותנים לו את חלקו שלו שהיה שמור אצלנו.

מהפך במחשבה

ואיך כל זה קשור לשנת השמיטה? אלא שכשם שבשנת השמיטה אנחנו צריכים לעשות מהפך במחשבה בעניין האדמה, כך גם עלינו לעשות בעניין הממון. משך שנים אדם חושב שהכסף שלו, ושהוא נותן לעני מכספו. באה שנת השמיטה, והתורה אומרת לאדם, שכספו, אפילו זה הרשום על שמו בבנק, הוא רק פיקדון. אם הוא לא נותן לעני את חלקו, הוא עובר איסור. לכן, בסיומה של השנה הזאת מתבטלים החובות. **אך כל זה** לא פוטר את העני מלהחזיר את כספו בתום תקופת ההלוואה אם לא עברה שנת שמיטה, אף אם בעל החוב עשה פרובול כתקנת הלל הזקן. כי כך הקב"ה סידר את עולמו, שגם תקנת הפרובול נועדה להגן על העשירים, שלא ייקראו חוטאים אם חלילה יימנעו מלהלוות לעניים.

הלוואה - רק בפני עדים, צדקה - רק בסתר

**עוד** דורשים חכמינו ז"ל מהכתוב בפרשה, שלמרות שכאשר מלווים כסף יש לעשות כן רק בפני עדים (ב"מ ע"ה: שו"ע), כשנותנים צדקה - צריך לעשות זאת דווקא בסתר. וגם זה נרמז בפסוק: "יאִם כֶּסֶף תִּלְוֶה" - רק ליד "עמיי", ליד עדים. אבל צדקה "לְעֵנִי - עִמָּךְ", תן בינך לבניו. **ויהי רצון שיתקיים בנו**: "אֲפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֲבִיּוֹן כִּי בְרַךְ בְּרַכְךָ ה' בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ". ונוכה ונראה שהשפע של העולם יבוא על-ידי ישראל, כמו שנאמר: "וְהָיְלִיתְּ גוֹיִם רַבִּים וְאֶתְהָ לֹא תִלְוֶה". "כִּי אֶתְּן בְּיָדְכֶם אֶת לְשָׁבְגֵי הָאָרֶץ וְגִבְשָׁתֶמוּ מִפְּנֵיךָ. לֹא תִכְרַת לָהֶם וְלֹאֲלֵהֶם בְּרִית". במהרה בימינו. אמן.

"אביהם של ישראל" על התורה





### הליכות עולם לו

מפסקי מרן  
הראשלי"צ זי"ע"א

#### הלכה בפרשה

**"וכי יפתח איש בור או פי יכרה איש בור ולא יכסנו" (כ"א, ל"ג)**

**שאלה:** אדם אכל בננה וזרק את הקליפה בצדי הדרך. באה רוח והעיפה את הקליפה, ומישהו ניזוק בה. האם הזרוק חייב?

**תשובה:** נאמר בפרשתנו (שמות כ"א, ל"ג): "וכי יפתח איש בור או כי יכרה איש בור ולא יכסנו...". לא רק כריית בור נחשבת למכשול ואסורה, אלא כל מכשול אסור לאדם להניח ברשות הרבים, כגון: אם זרק קליפה במקום מעבר הרבים, או אף אם הניח את הקליפה בראש גגו ובאה רוח מצויה והעיפה אותה וניזוק בה אדם – חייב בעל הקליפה (שולחן ערוך חושן משפט סימן תי"א סעי' א').

לא זו בלבד שהזרוק מתחייב בתשלומי הנזק, אלא מלכתחילה אסור לו להשליך דבר המזיק. גם אם יאמר מראש שהוא מוכן לשלם למי שייזק ממעשיו – עדיין אין זה מתיר לו לעשות כן (עיין שו"ע סי' ע"ה סעי' א').

**מצינו** בגמרא (ביק ל"ג ע"א), שהתירו לאדם להוציא זבלו לרשות הרבים בשעת הוצאת זבלים; אך גם במקרה זה אם ניזוק אדם מהזבל – מתחייב בעליו בתשלומי הנזק (שו"ע חושן משפט תי"ד סעי' א' וב').

**ומלבד** דיני הניזוקין הכרוכים בהשלכת כלוך ומכשול ברשות הרבים, רשאים הממונים על ניקיון רשות הרבים לקנות את משליכי האשפה.

**אם כן, למעשה** אסור לזרוק לרשות הרבים דברים שעשויים לגרום נזק לזולת; וגם חפצים שמותר להוציאם – אם הזיקו מתחייבים בעליהם בתשלום הנזק.

**"וכי יגף שור איש את שור רעהו" (כ"ה, ל"ה)**

**שאלה:** אדם שפגע במכונית והזיק. חברת הביטוח שילמה את הנזק, אך לא שילמה לניזק את הפסד יום עבודה שהתעסק בתיקון הנזק. האם המזיק חייב לשלם זאת לניזק?

**תשובה:** לכאורה צריך לשלם את כל הנזק במלואו (נזק ישיר חייב בדיני אדם, נזק עקיף צריך לשלם כדי לצאת ידי שמים). אולם מכיון שלפי החוק לכל מכונית יש ביטוח, וכל בעל מכונית עלול להיקלע לנזק מכונית או למכונית אחרת חלילה, הרי זה כאילו הסכימו כולם על כך שאת הנזק שנגרם לאדם כתוצאה מהתאונה, הפסד יום עבודה וכדו' אין משלמים אלא את גובה הנזק כפי שמשלמת חברת הביטוח. אף על פי כן, אם קרתה תאונה ואדם הזיק את חברו, יבקש ממנו סליחה ומחילה.

**אבל** אם המלווה רגיל לפגוש את הלווה תמיד, וכן אם אינו יודע שאין באפשרותו להחזיר את חובו – מותר לפגוש אותו ולדבר עמו כיון שהלווה לא יתבייש.

(מאמר מרדכי')

### סיפור השבוע

מעשיהם של צדיקים



#### רבי צדקה חוצין זצ"ל

**ביום** רביעי ר"ח אדר יחול יום הסתלקותו של חכם צדקה חוצין זי"ע"א שהיה רבו של מרן הראשלי"צ רבינו מרדכי אליהו זי"ע"א.

#### אתון קדישין

**סיפר** הרב על חומרותיו של חכם צדקה הזקן, שנהג קדושה בכל אותיות מרובעות, אפילו של עיתונים וכדומה שאינם דברי קודש, והקפיד שלא ינהגו בהם בזיון (ויסוד דבריו בתשובות הרמב"ם ח"ב רס"ח, מהדורת בלאו). בעבור זה הייתה אורכת לו הדרך מביתו לבית הכנסת שלו, "שמש צדקה", שעה ארוכה, כי אסף את כל גזרי הנייר הקטנים עם הגדולים על מנת לגונום. בראות הרב כמה מצטער וטורח אותו זקן, הקדים יום אחד בטרם יצא חכם צדקה מביתו, והחל לאסוף את כל פיסות הנייר ממסלול ההליכה מביתו של חכם צדקה עד לבית הכנסת, והניח את כל הניירות עם האותיות בשקית בפח האשפה. והנה בצאת חכם צדקה מביתו, ויפן אנה ואנה לחפש אותיות והנה המדרכה והכביש נקיים, והוא מחפש ומביט, ועוד רגע קט יגיע לבית הכנסת, ולפתע חתולים שהיו בפח הפכו את השקית עם הניירות והכול נשפך אל הכביש. ומשמים זימנו שלא יפסיד חכם צדקה מדקדוקי חסידותו.

#### הזמנה דבי הילולי

**ליום** שמחתו וחתונתו של הרב עלה והביא הזמנה לחכם צדקה הזקן. הלה שאל ותיחקר את הרב כמה הזמנות עשה וכמה עלה לו וכדומה. אז הוציא חכם צדקה סכום כסף כנקוב, נתן לרב ואמר לו שיגנוז את כל ההזמנות, היות שכתבו בכתב מרובע. הוא חשש שאנשים יזרקו אותן לפח ויהא בזיון לאותיות הקדושות. הרב עשה כדבריו, גנז את כל ההזמנות והדפיס חדשות בכתב עגול.

#### ותשוב אליו היונה

**סיפר** הרב על ימי מלחמת השחרור, והוא עוסק בתורה עם רבי צדקה חוצין זי"ע"א, ובא אדם אחד והביא שתי יונים לחכם צדקה הזקן שישחטן לו, אחת לעצמו ואחת לחכם. חכם צדקה בירך על השחיטה, החל לשחוט, ולפתע עף מעליהם פגז וחכם צדקה לא זז כמלאו נימה. כשגמר לשחוט אמר לרב שחושש הוא שמה שהיה משהו בשחיטה ונפסלה בכך. אמר לו הרב: ידעתי שתחשוש לכך, ושמת לב היטב וראיתי שלא זאת! (על מה הרב נתן את דעתו כשפגז עבר מעל לראשו!) ואולם חכם צדקה עדיין חשש, ואמר לרב שייקח חצי גרוש וילך לקנות שתי יונים אחרות. תמה הרב ואמר לו: באמצע המלחמה, איפה נמצא יונים למכירה? וחזקה עליו מצוות חכם צדקה, ותיכף שהלך מהרחוב ראה שבה לקראתו אדם עם שתי יונים למכירה. הרב שאל מה מחירן, ואמר לרב בכמה שתינתן. הביא לו את היונים ושחט ללא חשש.

**כשנפטר** חכם צדקה חוצין זי"ע"א, היה יבוכה גדול איך לנהוג בסדר הטהרה וההלוויה. חכם סלמאן חוגי עבודי אמר לעשות כך, חכם יהודה צדקה אמר לעשות אחרת, וחכם מרדכי, שהיה צעיר מכולם, אמר לעשות באופן אחר. בא בנו של הנפטר ואמר שיש צוואה וילכו לבדוק מה כתוב, בדקו ונמצא כתוב כאשר אמר חכם מרדכי, הצעיר מכולם. ("באור פניד")

#### רוצים לקיים מצוות:

זכר למחצית השקל

מתנות לאביונים

"קמחא דפסחא"

### במקום אחד ובהידור?

בית תורה וחסד "עטרת מרדכי"

מציע לכם לקיים את שלושת המצוות בתמיכה

במשפחות של תלמידי חכמים העוסקים בתורה יומם ולילה

ובמשפחות רווחה נזקקות.

ניתן להניח את כספי הצדקה בכל שעה בקופה המוגנת/מכשיר נדרים

שבחצר בית המדרש.

לתרומה בכרטיס אשראי: 08-9397933, 054-4477562

#### לצערנו הרב,

עקב קשיים תקציביים העלון

יוצא לדפוס פעם בחודש בלבד (שבת מברכין).

כל המעוניין לסייע בהוצאות העלון /לקחת חסות

נודה ליצירת קשר עם המשרד: 054-4477562

ניתן לקבל את העלון מידי שבוע במייל/ואטסאפ



העלון מוקדש לרפואתו המהירה והשלימה של:

מנחם בן נירה נר"ו

בתוך שאר חולי עמו ישראל

רוצים להקדיש יום ולילה של לימוד תורה בבית מדרשנו

או ארוחה חמה יומית לנזקקים ל: ברכה, הצלחה, רפואה

שלמה, דיווג הגון או לעילוי נשמת?

פנו ל: בית תורה וחסד – "עטרת מרדכי אליהו" רחוב הרב זכריה מדאר 31 רחובות.

ateretme@gmail.com | 08-9397933 | 054-4477562

#### העלון מוקדש לעילוי נשמת:

רחמים בן שמואל, אליהו בן מוסעד, נתן בן שדרה, אברהם בן גווהר,

יעקב בן שלמה, שמעון בן זילפה, צבי בן יהודה אריה,

אסתר בת כמיסה, ציפורה בת שולמית, רינת בת מנטנה, מרי אלישה, מלכה בת רחל